

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 2(51)

Ужгород – 2022

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 2 (51) ' 2022

– науково-практичний журнал у галузі педагогіки, в якому висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, соціальної роботи, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки.

Редакційна колегія

Головний редактор: Бартош Олена – кандидат педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Заступник головного редактора: Козубовська Ірина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Члени редколегії:

Воротникова Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Голоніч Ян – доктор філософії у галузі соціальної роботи, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

Данко Дана – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Канюк Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Кузьма Ірина – кандидат педагогічних наук, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Микитенко Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

Олексюк Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Опачко Магдаліна – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Оросова Рената – доктор філософії у галузі педагогіки, Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика (Словаччина)

Повідайчик Оксана – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Попович Анна – кандидат соціологічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Розлуцька Галина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Сміла Йоанна – доктор філософії у галузі педагогіки, доцент, Університет імені Яна Кочановського в м.Кельце (Польща)

Сокол Мар'яна – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я.Горбачевського (Україна)

Станчак Ярослав – доктор філософії у галузі соціальної роботи, доцент, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

Станчієне Далія Марія – доктор гуманітарних наук, професор, Клайпедський університет (Литва)

Ткаченко Павло – кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський національний агроєкологічний університет (Україна)

Товканець Ганна – доктор педагогічних наук, професор, Мукачівський державний університет (Україна)

Товканець Оксана – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Шандор Федір – доктор філософських наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Шемпрух Йоланта – доктор педагогічних наук, професор, Жешувський Університет (Польща)

Шищенко Інна – кандидат педагогічних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Україна)

Рецензенти:

Леврінц Маріанна – доктор педагогічних наук, доцент

Мешко Галина – доктор педагогічних наук, професор

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3м №32 від 31 травня 2006 р.

Засновник і видавець:

Ужгородський національний університет, Україна, 88000, м.Ужгород, пл.Народна, 3.
Видавництво: вул. Капітульна, 18;
e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кім.218
e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua
Сайт: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., виходить двічі на рік.

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) збірник включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки; 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта; 231 – Соціальна робота).

Збірник представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: Google Scholar (США); Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського (Україна); INDEX Copernicus – ICV 2021: 99.03 (Польща)

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 9 від 25 жовтня 2022 року

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2022. Випуск 2 (51). 197 с.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC BULLETIN OF
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY

SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 2 (51)

Uzhhorod – 2022

Scientific Bulletin of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy. Social Work». Issue 2 (51), 2022

– is a scientific-practical journal in the field of pedagogy. Its main thematic areas are the current issues of: methodology and history of pedagogy, theory and practice of teaching, theory and practice of education, theory and methodology of professional education, social pedagogy, social work, modern pedagogical technologies and other areas of pedagogical science.

Editorial Board

Editor-in-Chief: Bartosh Olena – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Deputy of Editor-in-Chief: Kozubovska Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Vorotnykova Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Holonič Ján – Doctor of Philosophy in Social Work, Comenius University in Bratislava (Slovakia)

Danko Dana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kanyuk Oleksandra – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kuzma Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Ternopil Regional Municipal Institute of Postgraduate Pedagogical Education; Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Mykytenko Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)

Oleksiuk Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Opachko Mahdalyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Orosova Renáta – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Pavol Jozef Šafárik University in Kosice (Slovakia)

Povidaichyk Oksana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Popovych Anna – Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Rozlutska Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Smyla Joanna – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Associate Professor, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland)

Sokol Mariana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, I.Ya. Horbachevsky Ternopil National Medical University (Ukraine)

Stančiak Jaroslav – Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor, Comenius University in Bratislava (Slovakia)

Stanciene Dalia Marija – Doctor of Humanities, Professor, Klaipėda University (Lithuania)

Tkachenko Pavlo – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Zhytomyr National Agro-Ecological University (Ukraine)

Tovkanets Hanna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mukachevo State University (Ukraine)

Tovkanets Oksana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Shandor Fedir – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Szempruch Jolanta – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, University of Rzeszów (Poland)

Shyshenko Inna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, A.S.Makarenko Sumy State Pedagogical University (Ukraine)

Reviewers:

Lőrincz Marianna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Meshko Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Certificate of the print media state registration
Series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Certificate of state registration of publishers,
manufacturers, and distributors of publishing
products Series 3m №32 dated by 31 May 2006

Founder and publisher:

Uzhhorod National University, Ukraine,
88000, Uzhhorod, Narodna square, 3.
Publishing House Goverla: Kapitulna str., 18;
e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Editorial address:

88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14,
Faculty of Social Sciences, room 218, e-mail:
olena.bartosh@uzhnu.edu.ua

Website: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

The journal is being published twice a year
since March 1998.

Based on the Order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine № 886 of 02.07.2020
(Annex 4) the collection is included in the
List of scientific professional publications of
Ukraine category «B» in the field of pedagogical
sciences (011 – Educational, pedagogical
sciences; 012 – Preschool education; 013 –
Primary education, 014 – Secondary education
(by subject specialties), 015 – Professional
education (by specializations), 016 – Special
education, 231 – Social work).

The journal is registered in scientometric
databases, repositories and search engines:
Google Scholar (the USA); National Library
of Ukraine named after Vernadsky (Ukraine);
INDEX Copernicus – ICV 2021: 99.03
(Poland)

Recommended for publication by the
Scientific Council of Uzhhorod National
University,
record № 9 from October 25, 2022

UDC 371; 378; 364
Scientific Bulletin of Uzhhorod University.
Series: Pedagogy. Social Work. 2022.
Issue 2 (51). 197 p.

ЗМІСТ

Адамович Ірина. ЗАВДАННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ НАПРЯМІВ STEAM-ОСВІТИ	9
Бартош Олена. ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ В ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	13
Бондарчук Наталія, Тулайдан Вікторія, Тимочко Олександр. ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ ПРИ РОЗРОБЦІ ПРОГРАМ ЗАНЯТЬ ОЗДОРОВЧОЮ ХОДЬБОЮ ДЛЯ ОСІБ ДРУГОГО ЗРІЛОГО ВІКУ	19
Бойко Світлана. СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	23
Бойчук Валентина. ДЕФІНІЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	28
Волошин Олена, Мусієнко Олена, Білас Павло. РОЛЬ ШКІЛЬНИХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ ЧИННИКІВ У РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (1918 – 1939 рр.).....	32
Гиндрюк Василь, Юрченко Наталія. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 181 ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ПРИКЛАДІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛА КРАМЕРА	37
Дмитрів Юлія. СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ДОМАШНЬОЇ ОСВІТИ У США (1970-1990-ТІ РР.).....	42
Єпіхіна Марина. БАЗОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	46
Желанова Вікторія. МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ СУПРОВІД ІННОВАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	50
Жиленко Руслан, Афанасьєв Дмитро. ЛОКАЛЬНИЙ ВИМІР ПОТРЕБ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ПРИКЛАД УЖГОРОДСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	54
Канюк Олександра, Іваничко Інна. ДЕЯКІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТЕРМІНУ «ТОЛЕРАНТНІСТЬ».....	58
Козубовська Ірина, Товт-Коршинська Маріанна. ГОТОВНІСТЬ МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЇХ УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	62
Кондрацька Галина, Федоришак Роман. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ: ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ.....	66
Леврінц Маріанна. ТРУДНОЩІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ПОТОЧНІ ТА РЕТРОСПЕКТИВНІ ПЕРЦЕПЦІЇ ВЧИТЕЛІВ.....	71
Леонтєва Інна. МЕТАФОРИЧНА ДІЛОВА ГРА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ КОРПОРАТИВНОЇ ОСВІТИ	77
Мельничук Вікторія, Черноморець Валентина. ЗАЛУЧЕННЯ ПІДЛІТКІВ ДО КОМЕРЦІЙНОГО СЕКСУ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА	83
Месарош Лівія. АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	89
Орос Віктор, Петечук Юлія. САМОСТІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ.....	94
Петечук Аріадна. ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	98
Повідайчик Оксана, Повідайчик Михайло, Карбованець Едуард. ВРАХУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-СТИЛЬОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАТЕМАТИКІВ	104

Прожога Ірина, Радченко Марина, Вішталюк Валерія. ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	109
Пупена Вікторія. ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ І СТРУКТУРА ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	113
Розлуцька Галина, Невмержицька Олена, Назаров Володимир. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ І СТУПЕНЯ ЗАСОБАМИ СЕРВІСІВ GOOGLE	117
Ростока Марина, Кушнір Вікторія. ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО СУПРОВОДУ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ	122
Рудченко Вікторія. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХІМІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	127
Синякова Віра. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПРИЙОМНИХ СІМЕЙ ПЕРЕМІЩЕНИХ НА ТЕРРИТОРІЮ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	131
Сікора Ярослава. АДАПТАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	135
Сіра Лариса. КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У КОМПЕТЕНТІСНО ОРІНТОВАНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ	140
Собченко Тетяна, Ткачова Наталія, Ткачов Артем. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	145
Сокол Мар'яна, Русин Галина, Фекета Ірина. ОСОБЛИВОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НДР СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	149
Стойка Олеся. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УГОРЩИНІ	153
Сущенко Лариса, Андрющенко Олена, Сущенко Павло. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ	157
Таяновський Владислав. СУТНІСТЬ І ГЕНЕЗА АКАДЕМІЧНОЇ СВОБОДИ СТУДЕНТІВ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	163
Теличко Наталія, Моргун Ірина. ТЕСТУВАННЯ ЯК ОДИН З НАУКОВО ОБГРУНТОВАНИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕТОДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	167
Теличко Тетяна. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	171
Товканець Ганна. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СИТУАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	175
Товканець Оксана. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА	180
Трубачева Світлана, Замаскіна Поліна. ТЕХНОЛОГІЯ САМОСТІЙНОГО НАБУТТЯ ЗНАНЬ УЧНЯМИ В УМОВАХ	184
Файдюк Олена. УЧАСНИЦІ БОЙОВИХ ДІЙ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	188
Хоружа Людмила, Коваленко Сергій, Бовтрук Наталія. ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ОСВІТУ (НОСТРИФІКАЦІЯ) В УКРАЇНІ.....	192

CONTENTS

Adamovych Iryna. THE TASK OF EFFECTIVE DEVELOPMENT OF STEAM EDUCATION	9
Bartosh Olena. GLOBAL CHALLENGES IN THE LIFE SITUATIONS OF UKRAINIAN YOUTH	13
Bondarchuk Nataliia, Tulaydan Viktoriia, Tymochko Oleksandr. APPLICATION OF A DIFFERENTIATED APPROACH IN THE ELABORATION OF WELLNESS WALKING PROGRAMS FOR PEOPLE OF THE SECOND MATURE AGE	19
Boiko Svitlana. SOCIAL FORMATION OF A CHILD OF PRESCHOOL AGE WITH PSYCHOPHYSICAL DISORDERS AS A SOCIAL PEDAGOGIC PROBLEM.....	23
Boichuk Valentyna. DEFINITION ANALYSIS OF THE PHENOMENON OF INTERCULTURAL COMMUNICATION.....	28
Voloshyn Olena, Musienko Olena, Bilas Pavlo. THE ROLE OF SCHOOL AND OUT-OF-SCHOOL FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF HEALTH EDUCATION IN WESTERN UKRAINIAN LANDS (1918-1939).....	32
Hyndriuk Vasyl, Yurchenko Nataliia. COMPETENCE APPROACH TO TEACHING MATHEMATICS AND HIGHER MATHEMATICS FOR THE STUDENTS MAJORING IN 181 FOOD TECHNOLOGIES SPECIALITY ON THE EXAMPLE OF APPLICATION OF KRAMER'S RULE	37
Dmytriv Yuliia. SOCIAL-HISTORICAL AND PEDAGOGICAL PRECONDITIONS FOR THE FORMATION OF HOMESCHOOLING IN THE USA (1970-1990s)	42
Yepikhina Maryna. BASIC TRENDS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES.....	46
Zhelanova Viktoriia. MULTIMEDIA SUPPORT OF THE INNOVATIVE ASPECTS OF MODERN HIGHER EDUCATION	50
Zhylenko Ruslan, Afanasiev Dmytro. LOCAL DIMENSION OF THE NEEDS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS: THE EXAMPLE OF UZHGOROD TERRITORIAL COMMUNITY	54
Kanyuk Oleksandra, Ivanichko Inna. SCIENTIFIC APPROACHES TO THE UNDERSTANDING OF THE TERM «TOLERANCE».....	58
Kozubovska Iryna, Tovt-Korshynska Marianna. READINESS OF MASTERS OF MEDICINE FOR PROFESSIONAL PEDAGOGICAL COMMUNICATION AS AN IMPORTANT CONDITION FOR THEIR SUCCESSFUL PEDAGOGICAL ACTIVITIES IN HIGHER SCHOOL	62
Kondratska Halyna, Fedoryschak Roman. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF A MODERN PHYSICAL EDUCATION TEACHER: DIFFERENTIATED APPROACH IN TRAINING	66
Lőrincz Marianna. ENGLISH LANGUAGE TEACHING CHALLENGES: CURRENT AND RETROSPECTIVE PERCEPTIONS OF TEACHERS	71
Leontieva Inna. A METAPHORICAL BUSINESS GAME IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF CORPORATE EDUCATION SPECIALISTS.....	77
Melnychuk Victoria, Chernomorets Valentina. INVOLVING ADOLESCENTS IN COMMERCIAL SEX AS A SOCIAL PROBLEM.....	83
Mesarosh Livia. ASPECTS OF INTELLECTUAL COMPETENCE FORMING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF NATURAL SCIENCES IN THE ERA OF INFORMATION TECHNOLOGIES	89
Oros Viktor, Petechuk Yuliia. INDEPENDENT ACTIVITY OF SCHOOL STUDENTS WHEN LEARNING MATHEMATICS	94
Petechuk Ariadna. EXPERIENCE ON ORGANISATION OF PRE-SCHOOL EDUCATION IN THE POLYCULTURAL ENVIRONMENT OF TRANS-CARPATIA IN 1919-1938.....	98
Povidaychuk Oksana, Povidachuk Mykhailo, Karbovanets Eduard. CONSIDERATION OF INDIVIDUAL-STYLE CHARACTERISTICS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF MATHEMATICIANS	104

Prozhoha Iryna, Radchenko Marina, Vishtalyuk Valery. EXPERIENCE OF TRAINING SOCIAL WORKERS IN THE CONDITIONS OF BLENDED LEARNING	109
Pupena Victoria. CONCEPT, CONTENT AND STRUCTURE OF HUMANITARIAN CULTURE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS.....	113
Rozlutska Halyna, Nevmerzhytska Olena, Nazarov Volodymyr. FORMATION OF INFORMATION COMPETENCES OF PUPILS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS OF THE FIRST DEGREE BY MEANS OF GOOGLE SERVICES APPLYING	117
Rostoka Marina, Kushnir Viktoriia. EXHIBITION ACTIVITY IN CONTEXT INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF NATIONAL EDUCATION MODERNIZATION	122
Rudchenko Viktoriia. VECTORS OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SKILLS OF FUTURE CHEMISTRY TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING	127
Syniakova Vira. STUDY OF THE FUNCTIONING OF UKRAINIAN FOSTER FAMILIES DISPLACED TO THE SWISS CONFEDERATION DURING THE WAR IN UKRAINE	131
Sikora Yaroslava. ADAPTATION AS AN OBJECT OF SCIENTIFIC RESEARCH: PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS	135
Sira Larysa. COMMUNICATIVE-ACTIVITY APPROACH IN COMPETENCE ORIENTED EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION	140
Sobchenko Tetyana, Tkachova Nataliya, Tkachov Artem. FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES.....	145
Sokol Mariana, Rusyn Halyna, Feketa Iryna. FEATURES OF ACADEMIC INTEGRITY OF SCIENTIFIC-RESEARCH WORK OF STUDENTS OF NATURAL SPECIALTIES	149
Stoika Olesia. DIGITALIZATION OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS IN HUNGARY	153
Sushchenko Larysa, Andryushchenko Olena, Sushchenko Pavlo. DIGITAL TRANSFORMATION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF SOCIETY: CHALLENGES AND PROSPECTS	157
Tajanovsky Vladyslav. THE ESSENCE AND GENESIS OF STUDENT ACADEMIC FREEDOM OF MODERN UNIVERSITY	163
Telychko Natalia, Morhun Iryna. TESTING AS ONE OF THE SCIENTIFICALLY BASED RESEARCH METHODS OF PEDAGOGICAL MEASUREMENT AND EVALUATION	167
Telychko Tetyana. PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS: PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECT	171
Tovkanets Hanna. APPLICATION OF THE SITUATION ANALYSIS METHOD IN A PRIMARY SCHOOL	175
Tovkanets Oksana. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROVIDING HEALTH-PRESERVING ENVIRONMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS	180
Trubacheva Svitlana, Zamaskina Polina. TECHNOLOGY OF INDEPENDENT ACQUISITION OF KNOWLEDGE BY STUDENTS IN CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION	184
Faidiuk Olena. FEMALE COMBATANTS AS AN OBJECT OF SOCIAL WORK	188
Khoruzha Liudmyla, Kovalenko Serhii, Bovtruk Nataliia. RECOGNITION OF FOREIGN EDUCATIONAL DOCUMENTS (NOSTRIFICATION) IN UKRAINE	192

УДК 378:001.895
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.51.77-82

Леонтєва Інна Василівна

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук

Факультету педагогічної освіти

Київський університет імені Бориса Грінченка, м.Київ, Україна

i.leontieva@kubg.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-8084-1912>

МЕТАФОРИЧНА ДІЛОВА ГРА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ КОРПОРАТИВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Представлене дослідження репрезентує досвід використання метафоричної ділової гри у професійній підготовці фахівців сфери корпоративного навчання як інноваційного методу викладання та навчання. Актуальність порушеної проблеми є каузально зумовленою: 1) в умовах парадигмальних трансформаційних змін інноваційність розглядається як обов'язкова умова розвитку вищої освіти, відтак інноваційні методи викладання й навчання виявляються єдино можливими способами організації упорядкованої взаємодії в освітній діяльності викладачів та студентів в межах навчального заняття; 2) професійна підготовка фахівців сфери корпоративного навчання вимагає моделювання реальної діяльності у спеціально створеній проблемній ситуації задля підготовки та адаптації майбутніх фахівців до трудової діяльності та соціальних контактів; 3) ділова гра є ідеальною моделлю для розвитку необхідних компетентностей таких фахівців, фокусуючи їх увагу на головних, основоположних моментах досліджуваного процесу, спогляданні діяльності «з іншої площини», пошуку неочевидних, нестандартних розв'язків проблем; підвищує мотивацію і залученість здобувачів освіти, розвиває креативне мислення. Мета статті полягає у характеризованні метафоричної ділової гри, як інноваційного методу навчання здобувачів вищої освіти, її особливостей, принципів та процедур, а також представленні власного досвіду її використання як активного методу навчання фахівців сфери корпоративної освіти. Для реалізації окресленої мети використано теоретичні методи: аналіз та узагальнення наукових джерел для окреслення сутності й атрибутивних характеристик феномену «інноваційності»; термінологічний аналіз для уточнення базових понять дослідження; узагальнення та систематизація наявного досвіду з зазначеної проблеми, представлення авторської розробки та інтерпретації метафоричної ділової гри «Царівна-жаба».

Ключові слова: метафорична ділова гра, корпоративна освіта, професійна підготовка фахівців сфери корпоративної освіти, інноваційність розвитку вищої педагогічної освіти, інноваційні методи навчання та викладання.

Вступ. Представлене дослідження є продовженням циклу статей, присвячених проблемі інноваційності розвитку вищої педагогічної освіти у міждисциплінарному вимірі. У попередній публікації («Інноваційність – *conditio sine qua non* розвитку вищої педагогічної освіти?», 2021) ми розглядали генезу, сутність й атрибутивні характеристики феномену «інноваційності», здійснили термінологічний аналіз понять «інноваційність», «інноваційність розвитку вищої освіти», «інновація», проаналізували нормативно-правові документи щодо правового забезпечення інноваційності у розвитку вищої педагогічної освіти; узагальнили та систематизували наявний досвід з зазначеної проблеми [1, с.92-93]. Результатом наших попередніх наукових розвідок стали висновки:

1) нормативні документи, які регламентують розвиток освіти в Україні на сучасному етапі: закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про інноваційну діяльність» (2002), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), Концепція «Нова українська школа» (2018), визнають інноваційність важливим її стратегічним орієнтиром;

2) конотація слова «інновація» досі є суперечливою і сьогодні найчастіше стосується: інструментів перетворення різних сфер соціально-культурної діяльності; нововведень, які ще недостатньо поширені в суспільній діяльності чи виробництві; кінцевого результату впровадження науково-технічного прогресу задля сталого розвитку суспільства;

3) до традиційних, освітньої та наукової, цілей діяльності сучасного університету додається новий аспект – соціально-трансформаційний, так звана «третя місія», яка орієнтує заклад освіти на забезпе-

чення сталого інноваційного розвитку не лише вищої освіти, але й суспільства та світу уцілому шляхом трансферу продуктів інноваційної діяльності у сферу бізнесу та економіки й навпаки, активної участі у розв'язанні глобальних та локальних соціально-економічних, технологічних та екологічних проблем.

Наступні наші розвідки проблеми інноваційності розвитку вищої педагогічної освіти стосувалися питання шляхів та інструментів перетворення різних сфер соціально-культурної діяльності в інноваційні методи викладання та навчання або/та інноваційні технології навчання. Дороговказом й логічним обґрунтуванням наших пошуків стали такі міркування:

1) кожна сфера діяльності людини, а відтак і кожна епоха розвитку людства загалом потребує й продукує свій специфічний інструментарій, механізми, форми діяльності, найбільш притаманні й суголосні цій епосі, а зміна епохи вимагає, викликає й породжує значні зміни ключових механізмів та інструментів успішної життєдіяльності людства. У колективній монографії «Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі» авторський колектив дослідників чудово ілюструє таку зміну інструментарію життєдіяльності людства на різних етапах [2, с.14-15]. Так, зазначається у доробку, інформаційне суспільство надало людству принципово новий інструментарій, який дозволяє нам як отримувати та обробляти значну за обсягом інформацію без просторових та часових кордонів й обмежень, так і продукувати таку інформацію, перетворювати її в сталі або динамічно змінні інформаційні потоки, основне джерело виробництва товарів, послуг та благ. Не випадково у «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчан-

ня протягом усього життя» було виокремлено низку ключових компетенцій, необхідних для навчання протягом життя, для отримання інших компетенцій, насамкінець, для вміння користуватися ключовим інструментарієм життєдіяльності в добу інформаційного суспільства [3];

2) ідея lifelong learning (LLL) – навчання протягом життя, вперше озвучена ще наприкінці 90-х років ХХ століття Європейським парламентом та Радою Європи як концептуальна основа нової освітньої політики [4], є ключовою ідеєю розвитку освіти у третьому тисячолітті. Так, у зазначеній вище монографії сумських дослідників зазначається, що «На сьогодні різного формату проєкти безперервної освіти охоплюють понад 120 країн світу» [4, с.19];

3) спеціальний Меморандум Європейської комісії, присвячений питанню шляхів реалізації зазначеної вище ідеї, серед 6 основних принципів безперервної освіти виокремлює інноваційні методики викладання та навчання [5].

Також актуальність розгляду цього аспекту обраної наукової проблеми підтвердилася затвердженням 23 лютого 2022 року «Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2023 роки (2022)». Документ, затверджений Кабінетом міністрів України у переддень російського вторгнення в Україну, не лише підтвердив «третю місію» вищої освіти щодо досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, але й окреслив напрями розвитку системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни, визначив її основні характеристики, що повинні бути сформовані до 2032 року, передбачив стратегічні та операційні цілі та завдання вищої освіти на найближче десятиліття з відповідними показниками (індикаторами) досягнення (виконання), механізмом, очікуваними результатами, моніторинговими заходами та ресурсними потребами [6].

У Стратегії [6] зазначено, що реалізація інноваційності як однієї з провідних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні має відбуватися шляхом застосування нових та удосконалених методів і практик (включаючи цифрові технології) для викладання, навчання та оцінювання, що повинні здійснюватися у тісному зв'язку із дослідженнями. Відтак питання технологій та/або методів і практик викладання і навчання, які сприятимуть реалізації загальної місії та окреслених завдань щодо інноваційності розвитку вищої педагогічної освіти є актуальною дослідницькою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи наукові розвідки та публікації останніх років ми зацентрували увагу на тих, які присвячені розгляду базових терміносполук нашого дослідження – «інновації в освіті», «інноваційний розвиток вищої педагогічної освіти», «професійна підготовка», «інноваційні освітні технології» «інноваційні методи викладання і навчання».

Філософські й методологічні засади впровадження інновацій в освіті розглядають В. Андрущенко, В. Кремень, Н. Ничкало, П. Саух; концептуальні підходи, методологічні і методичні засади модернізації системи педагогічної освіти з урахуванням інноваційних підходів і принципів освіти дорослих, обґрунтовані у працях Г. Васильківської, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, С. Калашнікової, Н. Клокар, А. Кузьмінського, Л. Лук'янової, В. Олійника, Т. Симоненко, Т. Сорочан, О. Ярошенко; теоретичні засади інноваційних методів, їх класифікації та критеріїв результативності використання в освітньому процесі розкрито у дослідженнях І. Дичківської, А. Киричок,

Л. Пироженко, О. Пометун, М. Скрипника; зміст, технології та форми професійної підготовки дорослих є предметом досліджень В. Бевз, Г. Ковальчук, Т. Поясок, Л. Пуховської, О. Романовського, Г. Цветкової; методологічний підхід до з'ясування сутності методу навчання як багатовимірною, багатоякісного явища, яке має різні сторони прояву, досліджували В. Бондар, І. Малафійк; специфіка організації освітнього процесу в системі вищої освіти в контексті сьогодення представлена у працях М. Братко, Ю. Бистрової, О. Бульвінської, В. Гнезділової, Л. Кайдалової, Л. Козак, Н. Мачинської, С. Паламар, Т. Туркот. Узагальнюючи отримані результати можемо сформулювати такі проміжні висновки:

1. Історію походження інновацій в освіті пов'язують із періодом зародження експериментальної педагогіки (друга половина ХІХ ст.). Інтерес до інновацій в освіті як наукової проблеми то зростає, то вщухав. Основні піки інтересу припадають на періоди: І половина ХХ ст. (за О. Савченко – період розвитку інноваційно-педагогічної сфери); 50-80-і роки ХХ ст. (формування освітніх альтернатив – шкіл, педагогічних систем, концепцій тощо); кінець ХХ – початок ХХІ ст. (період інноваційних пошуків у сув'язі з реформами галузі освіти, зокрема підвищення ефективності навчання та виховання школярів); 20-і роки ХХІ ст. (інновації у вищій освіті, зокрема в контексті її діджиталізації).

2. Зазначені вище автори розглядають концепт інновацій в освіті (навчанні) в контексті удосконалення (модернізації, модифікації, раціоналізації, трансформації) традиційного освітнього процесу, співвідносячи інноваційність з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове.

3. Освітньо-навчальні інновації пов'язані з визначенням адекватних механізмів дидактичного впливу на здобувачів освіти, активним процесом створення, поширення нових методів і засобів (нововведень) для підготовки фахівців у гармонійному поєднанні класичних та альтернативних, нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей.

4. Розроблення й впровадження локальних (часткових) освітніх інновацій сприятиме, на думку дослідників, модифікації та адаптації освітнього процесу до сучасних викликів й запитів ринку праці.

5. Інновації у вищій освіті передусім стосуються розроблення (удосконалення, трансформації) методичного інструментарію викладання та оцінювання.

6. Спостерігається дефініційна плутанина (плідина) понять у системах: новація-інновація-ретроінновація, активний-інтерактивний-інноваційний, метод-методика-технологія.

З огляду на вищезазначене **метою нашої статті** є з'ясування сутності поняття «інноваційні методи навчання», аналіз характерних особливостей методів навчання, що мають ознаки інноваційності, розкриття специфіки їх використання в освітньому процесі вищої школи для професійної підготовки фахівців корпоративної освіти з опорою на власний досвід.

У процесі наукового пошуку використано **методи** аналізу та узагальнення наукових джерел для окреслення сутності й атрибутивних характеристик феномену «інноваційність»; термінологічний аналіз для уточнення базових понять дослідження; узагальнення та систематизація наявного досвіду з зазначеної проблеми, представлення авторської розробки та дидактичної інтерпретації метафоричної ділової гри «Царівна-жаба».

Виклад основного матеріалу. У першій статті циклу ми вже детально розглядали сутність [7] феномену «інноваційність», генезу поняття та феномену, детермінанти та основні елементи інноваційності, що дозволило нам сформулювати (не претендуючи на унікальність та повноту) власне розуміння поняття «інноваційність», як певну *спроможність* суб'єкта інноваційної діяльності *до застосування нововведень* у тій чи іншій сфері діяльності, що ґрунтується на його готовності до інноваційної діяльності (інновативності) та комплексі знань та умінь (інноваційна компетентність), що забезпечує успіх його інноваційної діяльності. Якщо міркувати над цим питанням в контексті діяльності викладача, що забезпечує професійну підготовку фахівців сфери корпоративного навчання, то постає цілком закономірне питання: про застосування яких саме нововведень у цій сфері діяльності може йти мова? Відповідаючи на власне запитання, припускаємо, що такими нововведеннями у діяльності викладача вищої школи може бути інноваційний дидактичний інструментарій. Спробуємо пояснити. На наше глибоке переконання, один із способів визначити кваліфікацію майстра (в тому числі й педагога) – познайомитися з його інструментами. Їх може бути багато чи мало, вони можуть бути перевіреними часом, звичними, традиційними або сучасними, авторськими, вони можуть бути досконалими чи ні, доцільними або недоречними. Як правило, кваліфікація буде вищою у того майстра, у кого інструментів по-перше, багато (у значенні різноманітні), по-друге, вони «в робочому стані» (тобто готові до використання), по-третє, вони «під рукою» (в значенні упорядковані та систематизовані за певними параметрами). Відтак, говорячи про інноваційність викладача як спроможність до застосування нововведень у професійно-педагогічній діяльності ми розуміємо під нововведеннями, перш за все, інноваційні методи навчання та викладання, застосування яких і потребує від викладача інновативності та комплексу знань і умінь як підґрунтя спроможності до інноваційності. Спробуємо уточнити сутність поняття «інноваційні методи навчання» та з'ясувати їх специфіку й характерні особливості.

Для термінологічного аналізу базових понять звернемося до «Енциклопедії освіти». На сторінках другого видання цієї довідково-аналітичної праці зазначається, що «метод – це спосіб побудови й обґрунтування системи філософського знання; сукупність прийомів і операцій практичного й теоретичного опанування дійсності» [8, с.539].

Для уточнення базового поняття також розглянемо дефініцію «методи навчання». Згідно статті в енциклопедії цей термін є «багатобічним, багатовимірним, багатокісним і поліфункціональним дидактичним явищем, одним з найважливіших структурних складників навчального процесу, що спрямовується на досягнення кінцевого освітнього результату з огляду на спроектовану (визначену) мету і завдання» [8, с.546]. Основними, найбільш істотними ознаками методу навчання є: це спосіб отримання інформації та оволодіння вміннями і навичками; це спосіб спільної діяльності, взаємодії і керівництва того, хто навчається і того, хто навчає; це сукупність упорядкованих прийомів, дій і операцій, достатніх для отримання освітнього результату; це спосіб і форма руху змісту навчального матеріалу за певними логічними схемами; це спосіб і рівень руху пізнавальної активності і самостійності учнів, стимулювання емоційних переживань, мотивації учіння й формування оцінних суджень [Там само]. Існують різні класифікації методів навчання, але традиційним є поділ на три групи:

методи пасивного навчання, методи активного навчання та методи інтерактивного навчання. З початком двохтисячних років у контексті парадигмальних змін в освіті великого значення набув пошук нових або реконструкція старих, добре відомих методів навчання, які б найбільшою мірою забезпечували б активність учнів в освітньому процесі. В центрі уваги постали методи активного навчання, до яких відносять різноманітні ділові ігри, метод занурення, випереджувального навчання, мікровідкриттів, синектики, мозкового штурму тощо.

Таким чином, «інноваційний метод навчання» ми розумітимемо як *інноваційний спосіб побудови й обґрунтування системи філософського знання про інформаційне суспільство та інструментарій життєдіяльності людини в ньому; це інноваційний спосіб передачі й отримання інформації у засіб, що найбільшою мірою забезпечує активність того, хто навчається в освітньому процесі, сприяє формуванню ключових компетенцій та дозволяє досягти освітнього результату в континуумі безперервного навчання*.

Одним з таких методів, який, на нашу думку, найбільшою мірою відповідає окресленим параметрам інноваційності є метафорична ділова гра. Обґрунтуємо свою позицію.

По-перше, цей метод відноситься до групи активних методів навчання, які стимулюють пізнавальну активність й самостійність здобувачів освіти.

По-друге, як різновид ділових ігор використання метафоричної ділової гри сприяє формуванню одночасно 4 ключових компетентностей з 8 основних згідно Європейської еталонної рамки (спілкування рідною мовою; навчання заради здобуття знання; соціальні та громадянські навички; ініціативність та практичність).

По-третє, метафорична ділова гра являє собою інноваційний спосіб передачі й отримання варіативної інформації про сучасне суспільство та інструментарій життєдіяльності в ньому.

Насамкінець, за нашими спостереженнями, «вигадана реальність» ділової гри часто стає для здобувачів освіти своєрідним стрес-фактором, оскільки на фоні нової інформації, нових правил і залежностей, які потрібно освоїти й зрозуміти за короткий час, навчитися враховувати й використовувати у своїй діяльності «рятивна» можливість застосовувати звичні послідовності дій й операцій відсутня, а пропонування методів нівелює цей вплив за рахунок метафоричної («умовно знайомої») ситуації.

З огляду на усе вищезазначене, розглянемо детальніше цей метод та його дидактичний потенціал для професійної підготовки фахівців сфери корпоративного навчання.

Інформації про метафоричну ділову гру в науковій літературі критично мало, хоча термін уперше було використано ще 2004 року Жанною Зав'яловою, сертифікованим коучем (за стандартом ISF), засновником й автором Міжнародної школи бізнес-тренерів ICBT, для позначення особливого різновиду ділових ігор з вирішення бізнес-задач і за останні десять набув значної популярності серед бізнес-тренерів та фахівців з корпоративного навчання.

Метафорична ділова гра (МДГ) – це особливий різновид ділової гри, побудований на основі так званої метафори (перенесення властивостей одного предмета, суб'єкта чи явища на інший, на підставі ознаки, спільного або подібного для обох), для показу, демонстрації, моделювання реального бізнес-завдання чи процесу.

Зазвичай МДГ використовується в межах біз-

нес-тренінгу й дозволяє учасникам в межах умовної (вигаданої) реальності:

- сфокусуватися на головних, основоположних моментах досліджуваного бізнес-процесу й споглядати свою діяльність в іншому розрізі, під іншим кутом;
- знаходити неочевидні за інших обставин або нестандартні рішення;
- змінювати установки й позбавитися блоків та стереотипів, сформованих за невеликого досвіду вирішення проблеми;
- «попрацювати» на різних ділянках бізнес-процесів або підрозділів організації;
- змінити фокус уваги учасників з перешкод та недоліків бізнес-процесу на точки зростання й нові можливості;
- посилити залученість в процес навчання.

Унікальність метафоричної ділової гри полягає в тому, що для вирішення різноманітних бізнес-завдань за основу сюжету ділової гри береться метафора.

Метафорою можуть виступати казки, притчі, легенди, навіть анекдоти, які за аналогією передають проблематику взаємин головних героїв метафори й реальних проблем у бізнес-процесах. Це означає, що порівняно з традиційними діловими іграми (дидактичною, ситуативно-рольовою, проблемно-рольовою, дискусійною, творчою) з'являється нова сфера застосування – реальна управлінська практика, коли рішення приймаються колегіально, на відміну від звичної ділової гри акцент в якій робиться на відпрацювання базових знань та умінь для вирішення можливих завдань.

Глибина метафоричної ділової гри залежить від основоположної метафори, яку викладач/тренер/коуч закладає в гру та його здатності цю метафору «перекласти» для учасників заняття з метафоричної мови на ділову. Також сценарій гри можна задати таким чином, коли звичні сценарії і моделі поведінки учасників не спрацюватимуть, що сприяє розвитку критичного мислення та креативності. В результаті гри відбувається своєрідний «інсайт», усвідомлення проблеми, її причини й можливих варіантів вирішення. МДГ завжди має свій змістовний результат, що дуже важливо для реальної організаційної діяльності.

Метафорична ділова гра може бути корисною за ситуації коли є необхідність змінити контекст мислення, установки, побачити нові можливості й варіанти вибору, розроблення й керівництво певним корпоративним проектом, таймменеджмент й стратегія компанії, підвищення ефективності роботи того чи іншого відділу або навчання співробітників – ці та інші завдання можна вирішити із залученням МДГ.

На наше глибоке переконання, ця гра також буде потужним дидактичним інструментом навчання майбутніх фахівців сфери корпоративної освіти.

По-перше, корпоративна освіта являє собою процес і результат розвитку життєвого досвіду працівників корпорації, які навчаються в її навчальних установах (центри, університети тощо) під керівництвом фахівців корпоративного навчання. Відтак підготовка таких фахівців потребує таких методів навчання, які формуватимуть відповідні компетентності щодо розвитку життєвого досвіду учнів. Як ми вже зазначали раніше, таким потенціалом, на нашу думку, володіють активні методи навчання, зокрема різні ділові ігри.

По-друге, метафорична ділова гра дозволяє як моделювати максимально наближені до реальності життєві ситуації різної глибини, складності та про-

блематики за рахунок основоположної метафори гри.

Використання метафоричної ділової гри в освітньому процесі потребує ретельної підготовки за певним алгоритмом. Наведемо цей алгоритм з опорою на розроблену й апробовану в освітньому процесі метафоричну ділову гру «Царівна-жаба».

Алгоритм підготовки й проведення метафоричної ділової гри «Царівна-жаба»:

1. Максимально конкретний опис життєвої проблеми, що виникла в організації або відділі.

Наприклад: «Жив-був цар, мав він три сини. Коли прийшов час їм одружуватися, знайшли вони собі різних дружин: старший син обрав боярську доньку, середній – купецьку, а молодший – царівну-жабу».

Ведучий окреслює групі учасників освітнє завдання: «Вирішив цар випробувати невісток й дав їм завдання – спекти разом хліб. Невпевнені у здатності своїх дружин виконати поставлене завдання, до вас, як фахівця корпоративного палацового навчання, звернулися три царські сини за порадою як навчити їхніх дружин випікати хліб, достойний царя».

Потім проводиться збір думок (фасилітація). Наприклад: «Усім відомо, що виховання дітей в різних родинах відрізняється за метою, принципами, змістом та організацією. Наше завдання поміркувати над порадою як максимально повно використати потенціал кожної дружини у проходженні випробування. Чудово, якщо усі дружини знайомі з процесом вироблення хлібу й вміють працювати самостійно, але як бути за протилежної ситуації? Ведучий організовує фасилітацію, вислуховуючи думки деяких учасників гри. Завдання цього етапу – введення в тему, тому він повинен бути коротким і чітким (не більше 10 хвилин). Будь-які спроби дискутувати мають припинятися. Завдання групи на цьому етапі – проговорити вже відомі факти без аналізу й обговорення.

2. Виокремлення суб'єктів дії загалом та суб'єктів дії з вирішення проблеми.

Наприклад, у нас є суб'єкти/ї дії з вирішення проблеми – дружини царських синів (від компетентності яких залежить чи буде задоволеним цар), та інші суб'єкти/ї – царські сини, які виступають замовниками послуги (порада) і цар (маловідомий персонаж, який хоче щастя своїм синам, тому буде прискіпливо ставитися до результатів роботи невісток). Цілоком можливо, що вже на цьому етапі виникнуть цікаві ідеї і рішення, які раніше не озвучувалися учасниками в контексті їх професійної підготовки.

3. Концентрація уваги на взаєминах між суб'єктами (дружина-бояриня, дружина-купецка донька, дружина-жаба, старший, середній і молодший сини, цар), їх мотивації, інтересах, бажаннях, знаннях та вміннях.

4. Визначення кількості команд та їх назви (за кількістю суб'єктів дії, наприклад, команда «Бояриня», «Царівна-жаба», «Купецка донька»). Розподіл учасників на команди й розміщення їх у спеціально організованих й обладнаних місцях.

5. Сформулювати завдання для кожної команди. Завдання формулюється за аналогією із завданням реальної бізнес-ситуації.

Наприклад: «Складіть можливий індивідуальний план розвитку суб'єкта дії, запропонуйте найоптимальнішу стратегію та методи їх навчання, виходячи з наявного їх досвіду, знань і умінь, цінностей та установок, моральних та ділових якостей, окресліть можливі строки досягнення поставленої мети, способи контролю та корекції». Важливо нагадати, що завдання відноситься до вирішення казкової ситуації, ніяких «правильних-неправильних» рішень

не має для уникнення стрес-факторів, що можуть обмежити творчий підхід та енергію пошуку.

6. Робота учасників у командах.

Процедура роботи команд така: 10 хвилин на те, щоб команди продумали максимально можливу кількість способів вирішення поставленого завдання (наприклад: купити готовий хліб, найняти помічницю, піти на оплачувані тижневі кулінарні курси тощо). Важливо приймати всі ідеї усіх членів команди, навіть найдивніші й смішні. Потім протягом 10 хвилин команди відображають свої пропозиції та ідеї на фліп-чартах тощо.

7. Презентація від команд з аналізом запропонованих рішень, їх спільних та відмінних особливостей, протиріч, знахідок, проблем, задіяних ресурсів тощо. У ході порівняння ведучий поступово переходить від казкової ситуації до реальної бізнес-проблеми.

8. Підведення підсумків гри, фіксування найбільш оптимальних та життєздатних ідей.

Зауважимо, що проведення метафоричної діалогічної гри потребує дотримання деяких правил:

1. Викладач має бути організатором гри, який пропонує ситуацію, проблему, запитання, які ще не розглядалися студентами з практичної точки зору, при цьому теоретичні знання в галузі яких вони вже встигли отримати.

2. У викладача має бути інструкція, що містить метафору, перенесену на конкретну проблему або

ситуацію, проєкти назв команд і груп, етапи гри й регламент для кожного етапу.

3. Команди повинні отримати однотипні завдання й запитання.

4. Не повинно бути «поганих і добрих», «правильних і неправильних» ролей, усі рекомендації мають бути побудовані в позитивному ключі.

5. Наприкінці гри потрібно «закрити куліси»: повинні бути завершені дії усіх учасників гри.

Висновки. У підсумку зазначимо, що досвід використання розробленої нами метафоричної ділової гри в освітньому процесі для професійної підготовки фахівців до вирішення завдань корпоративного навчання й розвитку персоналу підтвердив дієвість цього методу щодо здатності переводити фокус уваги з проблем та перешкод на нові можливості та варіанти вирішення поставлених завдань на фоні загальної легкості процедури створення цих ідей, має командоутворювальний та розвивальний ефект, сприяє формуванню необхідних компетентностей майбутніх фахівців, коли кожен учасник обговорення відчуває свій внесок в загальний результат та налаштовується на успіх. В той же час це питання потребує більш ретельного вивчення й аналізу щодо генези поняття метафорична ділова гра, дидактичного та інноваційного потенціалу гри як методу навчання, уточнення алгоритму підготовки та реалізації гри в освітньому процесі вищої школи.

Список використаної літератури

1. Леонтська І.В. Інноваційність – conditio sine qua non розвитку вищої педагогічної освіти? *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 2 (49). С.92–96.
2. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / за заг. редакцією Г.Л.Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 444 с.
3. Рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя». URL: <http://surl.li/puzs> (дата звернення: 10.10.2022).
4. Самойленко О.А. Освіта дорослих у контексті європейської освітньої політики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17: Теорія і практика навчання та виховання*. 2019. Вип. 31. С.152–158.
5. A Memorandum on Lifelong Learning. Commission of the European Communities. URL: <http://surl.li/dipra> (дата звернення: 10.10.2022).
6. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2023 роки. URL: <http://surl.li/dgylw> (дата звернення: 11.10.2022).
7. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / за ред. І.В.Артьомова; [уклад.: І.В.Артьомов, А.В.Шершун, С.В.П'ясецька-Устич]. Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. 160 с.
8. Енциклопедія освіти. Національна академія педагогічних наук України; [гол. ред. В.Г.Кремень; заст. гол. ред. В.І.Луговий, О.М.Топузов; відп. наук. секр. С.О.Сисоєва]; 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 1144 с.

References

1. Leontieva, I.V. (2021). Innovatsiynist – conditio sine qua non rozvytku vyshchoi pedahohichnoi osvity? [Is innovation a conditio sine qua non for the development of higher pedagogical education?]. *Scientific Bulletin Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social work*, 2 (49), 92–96 [in Ukrainian].
2. Yefremov, H.L. (Ed.), (2020). *Innovatsiini tekhnolohii v suchasnomu osvithnomu prostori* [Innovative technologies in the modern educational space: a collective monograph]. SumDPU. [in Ukrainian].
3. Rekomendatsii Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (IeS) «Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia» [Recommendations of the European Parliament and the Council (EU) «On core competences for lifelong learning»] (2006). <http://surl.li/puzs> [in Ukrainian].
4. Samoilenko, O.A. (2019). Osvita doroslykh u konteksti yevropeiskoi osvithnoi polityky [Adult education in the context of European education policy]. *Scientific journal of M.P.Drahomanov National Pedagogical University. Series 17: Theory and practice of education and upbringing*, 31, 152–158. [in Ukrainian].
5. A Memorandum on Lifelong Learning. Commission of the European Communities (2000). <http://surl.li/dipra>
6. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2023 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022-2023] (2022). <http://surl.li/dgylw> [in Ukrainian].
7. Artiymov, I.V. (Ed.). (2015). *Innovatsii u vyshchii osviti: hlosarii terminiv i poniat* [Innovations in higher education: a glossary of terms and concepts]. PP «AUTDOR – ShARK». [in Ukrainian].
8. Kremen, V.H. (Ed.). (2021). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of education]. Yurinkom Inter. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.10.2022 р.

Стаття прийнята до друку 15.10.2022 р.

Leontieva Inna

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences
Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

A METAPHORICAL BUSINESS GAME IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF CORPORATE EDUCATION SPECIALISTS

Abstract. The presented study represents the experience of using a metaphorical business game in the professional training of specialists in the field of corporate training as an innovative method of teaching and learning. The relevance of the raised problem is causally determined: firstly, in the conditions of new globalization challenges, paradigmatic changes and transformational processes, innovativeness is considered as a mandatory condition (*conditio sine qua non*) for the development of higher education, therefore, innovative methods of teaching and learning increasingly turn out to be the only possible ways of organizing the orderly interrelated activities of teachers and students within the framework of a study session in a modern higher education institution; secondly, the professional training of specialists in the field of corporate training requires modelling of real activity in a specially created problem situation in order to prepare and adapt future specialists to work activities and social contacts; thirdly, the business game is an ideal model for developing the necessary competencies of corporate education specialists, focusing, on the one hand, their attention on the main, fundamental moments of the researched process, viewing activities «from another plane», searching for non-obvious, non-standard solutions to problems; on the other hand, it increases the motivation and involvement of students, develops creative thinking. However, according to our observations, such a fictional reality often becomes a kind of stress factor for those seeking education, because against the background of new information, new rules and dependencies that need to be mastered and understood in a short time, learn to take into account and use in their activities a «saving» opportunity there is no usual sequence of actions and operations to apply. The purpose of the article is to characterize the metaphorical business game as an innovative method of teaching and training students of higher education, its features, principles and procedures, as well as to present my own experience of using it as an active method of training specialists in the field of corporate education. To realize the defined goal, theoretical methods were used: analysis and generalization of scientific sources to outline the essence and attributive characteristics of the phenomenon «innovation»; terminological analysis to clarify the basic concepts of the study; generalization and systematization of existing experience on the specified problem, presentation of the author's development and interpretation of the metaphorical business game «Frog Queen».

Key words: metaphorical business game, corporate education, professional training of specialists in the field of corporate education, innovativeness of the development of higher pedagogical education, innovative methods of learning and teaching.